36615 Verslagen van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven

Nr. 20 Brief van de minister van Asiel en Migratie

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 juli 2026

Hieronder kom ik terug op een verzoek om een brief van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven met betrekking tot de diverse onderwerpen op het gebied van de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND).

Verzoek van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven van de Tweede Kamer over het signaal niet-tijdige besluitvorming IND en verschillende vervolgvragen

Vraag 1
Hoeveel personen, die een aanvraag bij de IND hebben ingediend, hebben sinds 2024 de gang naar de rechter ingezet wegens het niet tijdig beslissen door de IND?

Antwoord 1
Sinds 2024 tot aan peildatum 11 mei 2026 hebben 143.190 personen een Beroep Niet Tijdig Beslissen (hierna: BNTB) ingediend.

Vraag 2
Hoeveel personen zijn daarbij twee keer of meer in het gelijkgesteld door de rechter?

Antwoord 2
Van 1 januari 2024 tot aan peildatum 11 mei 2026 zijn 16.570 personen twee keer of meer in het gelijkgesteld door de rechter.

Vraag 3
En hoeveel zaken, waarbij personen al minimaal voor de tweede keer naar de rechter zijn gestapt, lopen er op dit moment?

Antwoord 3
Op peildatum 11 mei 2026 liepen er nog 9.780 zaken bij de rechtbank waarbij personen al minimaal voor de tweede keer naar de rechter zijn gestapt (ongeacht indieningsdatum BNTB).

Vraag 4
Verwacht u dat de omvang van het aantal zaken waarin voor een tweede keer of meer wordt geprocedeerd, zal toe- of afnemen op korte termijn?

Antwoord 4
Op korte termijn is de verwachting dat het aantal opvolgende BNTB's verder zal toenemen.

Vraag 5
Wat zijn de oorzaken van het niet tijdig beslissen door de IND?

Antwoord 5
Bij asiel- en nareisaanvragen kampt de IND al jaren met oplopende voorraden. Hier liggen een aantal oorzaken aan ten grondslag. Zo heeft de IND een langere periode te maken gehad met een veel hogere asielinstroom dan waar de organisatie op is ingericht. Ook wordt meer complexiteit ervaren bij de toetsing van asielaanvragen. Dat betekent concreet dat er meer capaciteit nodig is om hetzelfde aantal zaken af te kunnen blijven handelen. Sinds 2024 is het inwilligingspercentage op asielaanvragen gedaald. In algemene zin zijn afwijzingen minder eenvoudig af te handelen en kosten deze meer tijd. Daarbij moest de IND tot 12 juni ook in alle afwijzingen eerst een voornemen uitbrengen, wat veel tijd kostte. Een combinatie van deze oorzaken maakt dat het de IND niet lukt om tijdig te beslissen.

Vraag 6
Kunt u een inschatting maken wat de gevolgen zijn van wijzigingen in (asiel)wet- en regelgeving op de wachttijden bij de IND?

Antwoord 6
Er is met de komst van het migratiepact ingezet op een nieuwe asielprocedure met als doel om het proces zo efficiënt en flexibel mogelijk in te richten. Zo wordt in de nieuwe asielprocedure onder andere geen verplicht aanmeldgehoor meer afgenomen en vervalt zoals genoemd de voornemenprocedure. Dat is een aanzienlijke vereenvoudiging van de asielprocedure en zal voor een versnelling in het afhandelen van asielzaken zorgen. Dat is ook nodig gelet op de kortere beslistermijnen die onder het migratiepact voor een groot aantal zaken is gaan gelden.

Onder het tweestatusstelsel is de IND eraan gehouden te motiveren waarom een subsidiaire vluchtelingenstatus wordt verleend. Dit kan meer werk tot gevolg hebben. Daar staat tegenover dat met invoering van het Migratiepact de voornemenprocedure is afgeschaft wat een tijdsbesparing met zich meebrengt.

Vraag 7
Wat vindt u ervan dat rechterlijke uitspraken stelselmatig niet opgevolgd worden door de IND?

Antwoord 7
Als de IND niet tijdig beslist, kan bij de rechter een BNTB worden ingesteld. Als de rechter dat beroep vervolgens gegrond verklaard, geeft de rechter de IND het bevel om binnen een bepaalde termijn alsnog een besluit te nemen.
Het probleem hierbij is dat de IND, ondanks alle inspanningen, vaak niet in staat is om die nadere termijn te halen en de rechterlijke uitspraak na te komen. Daarvoor zijn er te veel zaken waarin een BNTB wordt ingesteld en te veel uitspraken waaraan vervolgens in korte tijd gevolg gegeven moet worden. Dit is uiteraard onwenselijk. Om hier verbetering in te brengen worden verschillende stappen gezet door de IND en is het kabinet – zoals is aangekondigd in het coalitieakkoord – daarnaast voornemens om verschillende maatregelen te treffen om de asielprocedure te vereenvoudigen. Doel daarbij is om deze procedure niet langer te laten duren dan strikt noodzakelijk is en ervoor te zorgen dat de Immigratie- en Naturalisatiedienst sneller – en nog steeds zorgvuldig – kan beslissen.

Vraag 8
De commissie constateert dat grote bedragen aan dwangsommen worden verbeurd; hoe hoog is het bedrag dat in 2024 en in 2025 aan dwangsommen is verbeurd?
Voor asiel, nareis en reguliere zaken was dit in 2024 ca. 37 mln. In 2025 was dit ca. 79 mln.

Vraag 9
De commissie constateert daarnaast dat er plannen zijn om de rechterlijke dwangsom af te schaffen. Hoe verhouden deze plannen zich tot het in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie neergelegde beginsel van effectieve rechtsbescherming?

Antwoord vraag 9
In artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is bepaald dat ‘eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, recht heeft op een doeltreffende voorziening in rechte’. Het biedt lidstaten zelf de ruimte invulling te geven aan effectieve rechtsbescherming met als doel afdwingbaarheid van de procedure te borgen. Lidstaten zijn niet verplicht om een regeling te hebben op basis waarvan de rechter bij gegrondverklaring van een BNTB aan zijn uitspraak een rechterlijke dwangsom verbindt. Voor zover bekend heeft geen enkele andere lidstaat een regeling zoals de Nederlandse dwangsomregeling. Ook de EU-Procedurerichtlijn en het op 12 juni 2026 van toepassing geworden asiel- en migratiepact verplichten lidstaten niet tot invoering van een dergelijke regeling.

Bij de plenaire behandeling in uw Kamer van het wetsvoorstel betreffende de Wijziging van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is via een amendement van het lid Van Dijk c.s. aan het wetsvoorstel inderdaad een wijzigingsbepaling toegevoegd waarin wordt voorgesteld de regeling betreffende de rechterlijke dwangsom niet langer van toepassing te laten zijn binnen het vreemdelingenrecht (*Kamerstukken II* 2025-2026, nr. 35 501, nr. 13). Zoals is gebleken uit het politieke debat rondom de voorgestelde afschaffing van de rechterlijke dwangsom in het vreemdelingenrecht, is de achtergrond hiervan het besef dat de rechterlijke dwangsom binnen het vreemdelingenrecht op dit moment voor de rechter geen effectief instrument meer is om naleving van zijn uitspraak af te dwingen. Dit komt omdat de rechterlijk dwangsom in essentie bedoeld is om stilzittende, talmende of weigerachtige bestuursorganen aan te zetten tot handelen. Dit is echter niet aan de orde bij de IND. Met de voorgestelde afschaffing van de rechterlijke dwangsom wordt beoogd daarin verandering te brengen. Het wetsvoorstel is nog aanhangig bij de Eerste Kamer.

Vraag 10
Omtrent een algemene reactie op de trend over niet-tijdige besluitvorming door de IND.

Antwoord 10
De (te) lange wachttijd voor mensen die bescherming vragen is onwenselijk. De IND zet alles op alles om deze wachttijd zoveel mogelijk te verkorten. Zoals uw Kamer bekend, introduceert het pact ten aanzien van de Nederlandse asielprocedure meerdere kortere behandeltermijnen. Met de huidige inzichten kan de IND de instroom en beslistermijnen vanaf 12 juni 2026 alleen bijhouden en binnen de nieuwe wettelijke beslistermijnen afhandelen, als hiertoe voldoende capaciteit wordt vrijgemaakt die zich specifiek richt op het behandelen van de asielaanvragen van na 12 juni 2026. Dat heeft consequenties voor de capaciteit die de IND overhoudt ter behandeling van de openstaande asielaanvragen die zijn ingediend vóór 12 juni. De omvang van hiervan is in juni 2026 ongeveer 54.000.

Het bijhouden van de wettelijke beslistermijnen levert een vraagstuk op ten aanzien van de inzet van de beschikbare capaciteit van de IND. De behandelduur van de openstaande aanvragen zou, zonder aanvullende maatregelen, met meerdere jaren oplopen. De betekenis hiervan voor de vreemdeling en alle ketenpartners, moet niet onderschat worden. Daarom vind ik het belangrijk om maatregelen te treffen die deze gevolgen kunnen inperken. De herinrichting van de asielprocedure, zoals voorzien met de implementatie van het Asiel- en migratiepact en de bijbehorende nationale uitvoeringskeuzes, vormt hierin een belangrijke kans. De voorgenomen afschaffing van verschillende onverplichte procedurestappen zullen bijdragen aan de flexibiliteit en daarmee ook de efficiëntie van de asielprocedure. Maar ook met deze aanpassingen, zullen aanvullende ingrijpende keuzes nodig zijn om de behandelduur van de liggende aanvragen ingediend vóór 12 juni niet verder te laten oplopen.

In juni van dit jaar is uw Kamer geïnformeerd over een plan van aanpak ten aanzien van het wegwerken van de openstaande asielaanvragen van voor 12 juni 2026. Daarmee ben ik tegemoet gekomen aan de motie Westerveld/Ceder, waarin uw Kamer oproept tot een realistisch plan van aanpak te komen voor het wegwerken van de achterstanden en het verkorten van de doorlooptijden bij de IND.

De minister van Asiel en Migratie,
G. van den Brink